

Honderd-, zestig-, dertigvoudig

Preek bij gelegenheid van het 40-jarig professiejubileum van Leo Oosterveen o.p. op 13 januari 2017 te Berg en Dal.

Lezingen: Romeinen 8, 24-27 en Mattheus 13,18-30

Het getal 40 is belangrijk in de Schrift. Het joodse volk zwierf 40 jaar door de woestijn voordat het het beloofde land kon binnentrekken. In die jaren ontving het de tien geboden vanaf de berg Sinai, de twee tafelen die de merkstenen zijn van moraal en wet, bron en bezegeling van Gods verbond met zijn volk. Jezus werd in de woestijn gedurende 40 dagen op de proef gesteld door de duivel. Zou Jezus zijn roeping trouw blijven, zou hij echt het onderscheid der geesten weten? Wat is goed, wat is slecht, kies je voor de goede, rechtvaardige, heilzame bezegeling van Godswege van je keuze? Waarop rust Gods zegen en waarop niet?

Het evangelie van vandaag, de twee parabels lijken te bevestigen dat de volgelingen van Jezus er niet over hoefden te twijfelen wat echte godsvrucht op een vruchtbare bodem impliceert. Wie echt ontvankelijk is voor Gods woord, die draagt vrucht en wie dat niet is, blijft vruchteloos. Is het in het licht hiervan mogelijk om na 40 jaar mijn zegeningen te tellen en als zaaier van het woord te bepalen wat goede grond is en wat niet?

De tweede parabel lijkt een beetje meer pas op de plaats te maken. Ze gaat niet over de grond, maar over het gewas. Weliswaar zaait de duivel onkruid die het tarwe dreigt te verstikken, maar Jezus houdt tegen dat dat onkruid tijdens de groei wordt verwijderd. Laat tarwe en onkruid doorgroeien tot de oogst, pas dan moet het onkruid worden verzameld en verbrand. Wat echt vrucht draagt blijkt pas bij de oogst. Tot die tijd moeten we afwachten. Onderscheid maken moet, maar niet te snel. Kan ik vandaag zeggen dat de dag van de oogst is aangebroken en het koren van het onkruid scheiden? Is mijn onderscheidend vermogen groot genoeg geworden in de afgelopen 40 jaar?

Het is teveel om die afgelopen tijd in herinnering te roepen. Niettemin een greep. Veertig jaar terug waren er de emancipatiegolven in samenleving, kerk en, bescheidener, ook in onze orde en ordesprovincie. We hoopten dat op de humus van de menselijke bevrijding de lotusbloem van de verlossing ging bloeien. Is dit waar gebleken? Misschien wel, misschien niet, misschien was het maar voor de helft waar. Wellicht zijn, achteraf bezien, de kleine gebaren en het omzien naar elkaar en anderen belangrijker gebleken dan de hemelbestormende visioenen en ronkende betogen.

Er was een periode, vervolgens, waarin de verschillen tussen culturen, religies en tussen dominicaanse mensen breeduit werden gerespecteerd, ja toegejuicht. Alleen respect en het behoeden van verschillen zouden een tussenruimte bieden waarin de ander/Ander

zou kunnen verschijnen. Een mooie houding, maar leidde ze ook echt tot een gesprek en tot het inbrengen van het eigen verhaal, gelovig of anderszins? En dan is er de huidige tijd, waarin velen zich dakloos voelen, niet gezien en niet gehoord en bang of boos zijn. Een tijd waarin er in de samenleving, de kerk, de orde weer naar eigen en duidelijker identiteit gezocht wordt, naar meer samenhang, meer gedeelde waarden. Zich aaneensluiten in verwarrende tijden is begrijpelijk en goed, zich opsluiten in het eigen gelijk lijkt daarentegen minder vruchtbaar.

Na die 40 jaren heb ik niet het gevoel goed te kunnen uitmaken wat nu wel en wat nu niet vruchtbare bodem is geweest en wat nu graan was of onkruid. Er was voortdurend graan en onkruid en zelfs op deze dag zou ik het haarscherpe onderscheid tussen beide nog niet weten te maken. Wat dat betreft ben ik novice gebleven. Mijn dringende vraag aan het evangelie, met name aan de tweede parabel is dan ook: kan de dag van het definitieve onderscheid tussen graan en onkruid niet voor onbepaalde tijd worden opgeschort? Misschien blijkt wel pas over honderd jaar wat vrucht draagt! Planten groeien soms langzaam, we moeten, zoals Havel dicht, geduldig zaaïen, geduldig wachten en ze ondertussen water geven.

Staat hier een berustende relativist, een gelaten scepticus voor u, zoveel 'sadder and wiser' geworden in die tussenliggende tijd? Is dat nu de oogst?

Ik neem opnieuw een aanloopje om het evangelie te begrijpen. Van dominicanen en ook van franciscanen wordt gezegd dat zij itinerant zijn: rondwandelende predikers. Voor hen hangen verkondigen en rondtrekken nauw samen. Je verkondigt niet vanuit één standpunt, maar telkens vanuit een andere positie, in gesprek met steeds weer andere mensen, op andere plaatsen. De waarheid heeft immers ontelbaar vele facetten en die moeten tot hun recht komen. Je moet je telkens verstaan met andere mensen, je op hen afstemmen en daarin jouw verstaan van het evangelie in gesprek brengen, om zo tot een gezamenlijk nieuw verstaan te komen. In de constitutie *Gaudium et Spes* van het Tweede Vaticaans Concilie staat, geïnspireerd door M.D. Chenu:

Het volk Gods leeft in het vaste geloof, dat het geleid wordt door de Geest van de Heer, die het heelal vervult. Daarom tracht het in de gebeurtenissen, behoeften en verlangens, die het deelt met de andere mensen van onze tijd, te onderscheiden, wat daarin de echte tekenen zijn van onze tijd.

Wanneer ik deze opdracht relateer aan het rondtrekkende prediken en aan de evangelietekst van vandaag, dan denk ik dat wat graan en onkruid, waar en onwaar is, telkens moet worden ontdekt in het rondtrekken. Want die prediking houdt ten diepste verband met de concrete geschiedenis van mensen en hun heil en onheil. Dat heil en onheil moet telkens worden benoemd en aangewezen, ook door dominicanen, telkens

opnieuw. Maar wat eens heilzaam en waar leek, kan nu verkeren in zijn tegendeel en omgekeerd. De economische groei van de laatste decennia blijkt nu uit te lopen op een ecologische ramp. Gezinsplanning, waartegen vroeger zoveel verzet was, blijkt een onmisbaar instrument tegen overbevolking en uitputting van de planeet. Wat waar en onwaar is, wat graan en onkruid, is contextueel bepaald.

Ben ik er daarmee? Wat is toch de stuwkracht, de richting achter ons telkens opnieuw inschatten van wat de moeite waard is en wat niet? Wij hebben toch een blikrichting?

Paulus wijst in zijn brief aan de Romeinen op de hoop, de hoop op verlossing. Die hoop heeft volgens hem niet betrekking op iets wat we nu al kunnen zien, maar op iets dat nog onzichtbaar is. Terwijl we met al het zichtbare bezig zijn, moeten we ons laten leiden door wat nog onzichtbaar is. Vaak weten we niet wat goed of slecht is als we met mensen in gesprek zijn. Maar we hebben een intuïtie die ons de goede kant opstuurt en die intuïtie noemt Paulus de hoop, ook al voelen we ons zwak, zo zwak dat, zo zegt hij, dat we zelfs niet weten wat we tegen God moeten zeggen. Het is de *hoop* die ons bij alle moeilijke keuzen leidt, en wel vanuit de oerintuïtie van het echt menselijke, ook al hebben we er nog geen woorden voor. Het is de *hoop* die de dominicaanse verkondiging telkens opnieuw op weg stuurt om te zoeken naar het 'heil van de zielen', het welzijn van mensen. Het is de *hoop* die mensen bijeenbrengt, mensen die gevangen zitten achter barrières en scheidslijnen. Het is de *hoop* die geleid wordt door de Geest en die de geestkracht uitmaakt van de christelijke en dominicaanse verkondiging. Het is de *hoop* op de oogst, honderd-, zestig, dertigvoudig – en op een dag als vandaag: ook veertigvoudig!

Moge het zo zijn

Leo Oosterveen o.p.